

УДК 332.146.2
JEL: B41; C82; C83; H56
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-11-72-84>

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МІСТА

©2021 РОМАНОВСЬКА Ю. А.

УДК 332.146.2
JEL: B41; C82; C83; H56

Романовська Ю. А. Передумови формування комплексного підходу до оцінювання соціально-економічної безпеки міста

Оцінювання соціально-економічної безпеки міста належить до тих питань економічної безпекології, щодо яких практично немає відповідних досліджень, поки ще не лише не існує прийнятої методології оцінювання, а й підходи до оцінювання, від яких значною мірою залежить якість оцінок, остаточно не сформувалися. Відправною посилкою проведеного дослідження послужили результати аналізу наявних підходів до оцінювання об'єктів в економічній безпекології, який виконано з метою виявлення придатності підходів або їхніх елементів до оцінювання соціально-економічної безпеки міста. Моделювання отримало значне поширення в оцінюванні економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів в економічній безпекології. Але головна проблема в такому моделюванні полягає в локальності моделей, їхньому частковому характеру, неспроможності стати загальною моделлю, бути адекватними за будь-яких ринкових умов і для будь-якого моменту часу для об'єктів хоча б одного рівня (макро-, мезо- або мікрорівня). В оцінюванні економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів в економічній безпекології підходи до оцінювання соціально-економічної безпеки часто взаємодіють, використовуються спільно, перетинаються, що ускладнює вибір того чи іншого підходу для оцінювання. Результати аналізу підходів до оцінювання економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпекології стали підставою для певних висновків та узагальнень і визначення передумов формування комплексного підходу до оцінювання соціально-економічної безпеки міста. Такий підхід має бути сформований шляхом запозичення окремих елементів проаналізованих підходів: концептів структурного функціоналізму Т. Парсонса, конструктів, за допомогою яких розкривається зміст категорії «соціально-економічна безпека міста», крос-факторного аналізу та технології побудови економічних барометрів.

Ключові слова: місто, соціально-економічна безпека міста, оцінювання, підхід, аналіз, передумови.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 59.

Романовська Юлія Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Соборна, 87, Вінниця, 21050, Україна)

E-mail: bogdana32rom@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1099-0787>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1972858/yuliia-romanovska/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210846078>

UDC 332.146.2
JEL: B41; C82; C83; H56

Romanovska Yu. A. The Preconditions for the Development of an Integrated Approach to Assessing the Urban Socio-Economic Security

The assessment of the urban socio-economic security is one of the understudied issues of the economic safetyology, there isn't a generally accepted assessment methodology, the approaches to evaluation, upon which the quality of assessments largely depends, have not been definitively evolved. The premise of the carried out research is the findings of analysis of existing approaches to evaluating objects in the economic safetyology, which has been done to identify the validity of these approaches or their elements as to urban socio-economic security assessment. Modeling has been widespread in assessing the economic or socio-economic security of objects in the economic safetyology. But the main problem in such modeling is the locality of models, their partial nature, the inability to become a general model, to be appropriate under any market conditions and for any time for the objects corresponding to at least one level (macro-, meso-, micro-levels). In assessing the economic or socio-economic security of objects in the economic safetyology, approaches to assessing socio-economic security often interact, are used jointly, intersect, which makes it difficult to choose a particular approach for assessment. The results of the analysis of approaches to assessing economic or socio-economic security of the objects of the economic safetyology provide the basis for particular conclusions and generalizations as well as defining the prerequisites for developing a comprehensive approach to assessing the socio-economic security of urban areas. This approach should be formed by borrowing certain elements from the approaches analyzed: conceptions of structural functionalism of T. Parsons; the constructs, through which the content of the category of «urban socio-economic security» is disclosed; cross-factor analysis and technology of building economic barometers.

Keywords: city, urban socio-economic security, assessment, approach, analysis, preconditions.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 59.

Romanovska Yuliia A. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics (87 Soborna Str., Vinnytsia, 21050, Ukraine)

E-mail: bogdana32rom@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1099-0787>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1972858/yuliia-romanovska/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210846078>

Оцінювання (результатів функціонування систем, стану об'єктів, перебігу процесів та ін.) має велике значення як у будь-якому виді діяльності, так і в дослідженні в різних наукових системах. Не є винятком і новітня наукова система – економічна безпекологія, де активні дослідження проводяться в такій її галузі, як естиметологія, зміст якої становить оцінювання економічної безпеки різноманітних об'єктів – держави, підприємства та видів його діяльності, регіону, підприємництва та ін. [1]. Основу цієї наукової підсистеми економічної безпекології – естиметології – закладають концепти теорії оцінювання в застосуванні до економічних та управлінських наук [2]. Розвиток естиметології має велике значення для зміцнення на системній основі економічної або соціально-економічної безпеки оцінюваних об'єктів.

Якість оцінок економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпекології (держава, регіон, місто, підприємство тощо) значною мірою залежить від використаного підходу до оцінювання.

Підхід до оцінювання економічної та соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпекології розглядається як сукупність однотипних принципів оцінювання, які відображають позицію дослідника щодо змісту економічної або соціально-економічної безпеки об'єкта, і операціоналізуються у вигляді методів, прийомів, розрахункових операцій з показниками, алгоритмів, способів формування вихідних даних, правил ідентифікації результатів оцінювання (отриманих оцінок) і встановлення особливостей застосування оцінок. Підхід, як зазначено у [3, с. 47], на відміну від методу, принципово позбавлений будь-якого обмеження та навіть чіткої фіксації тих засобів, з використанням яких здійснюється оцінювання.

Сьогодні в економічній безпекології сформувалася низка підходів до оцінювання економічної та соціально-економічної безпеки її об'єктів. Деяка множинність підходів відображає методологічний плюралізм та епістемологічний контекстуалізм цієї новітньої наукової системи. По суті, епістемологічним інструментом формування методології оцінювання в економічній безпекології послужив саме стихійний підхід.

Підходи до оцінювання в економічній безпекології утворилися шляхом поєднання однакових за змістом використовуваних принципів, прийомів і способів вимірювання економічної безпеки, сукупність яких спрямована на операціоналізацію концептів того чи іншого підходу. Саме концепти підходу в сукупності представляють його ідею щодо отримання результуючих даних для формування оцінного судження про стан економічної або соціально-економічної безпеки об'єкта [4].

Оцінювання соціально-економічної безпеки міста належить до тих питань економічної безпекології, щодо яких практично немає відповідних дослі-

джень, поки ще не лише не існує прийнятої методології оцінювання, а й підходи до оцінювання остаточно не сформувалися.

Підхід до оцінювання економічної та соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпекології має відображати:

- ✦ *парадигму економічної безпекології* – сукупність загальнотеоретичних основ, найбільш загальних вихідних і важливих обґрунтувань, понять і уявлень цієї наукової системи і, передусім, підхід, у межах якого вивчається економічна або соціально-економічна безпека об'єкта, – захисний, діяльнісний, гармонізаційний, ресурсний та ін.;
- ✦ *синтагму оцінювання* (використовувані методи підходу, аргументація щодо умов їхнього результативного застосування);
- ✦ *прагматику оцінювання* (цілі оцінювання, алгоритми розрахунків, вимоги до вихідних даних, правила інтерпретації оцінок тощо).

Наскільки придатними, у тому числі з позиції наданих вимог, є наявні підходи до оцінювання соціально-економічної безпеки міста і чи не потребується розроблення підходу, який певним чином відрізняється від наявних? Саме ці питання послужили відправною точкою проведеного дослідження зі створення методологічних засад (системи визначених принципів, припущень, способів і прийомів, що в сукупності об'єктивізують підхід) оцінювання соціально-економічної безпеки міста.

Першим кроком проведеного дослідження є аналіз наявних підходів до оцінювання об'єктів в економічній безпекології з метою виявлення їхньої придатності або придатності їхніх елементів до оцінювання соціально-економічної безпеки міста. Вихідними посилками аналізу послужили такі:

- ✦ враховано, що поняття «соціально-економічна безпека об'єкта» є більш широким за змістом поняттям, ніж поняття «економічна безпека об'єкта»;
- ✦ до комплексу аналізованих підходів до оцінювання об'єктів в економічній безпекології включено як підходи до оцінювання економічної безпеки об'єктів, так і оцінювання соціально-економічної безпеки об'єктів;
- ✦ до комплексу аналізованих підходів включено підходи до оцінювання економічної безпеки або соціально-економічної безпеки об'єктів макро- та мезорівня.

У табл. 1 наведено підходи, що отримали певне поширення в естиметології економічної безпекології.

Наведені в табл. 1 підходи в естиметології економічної безпекології переважно розроблено в межах системно-структурного аналізу [5, с. 73], за концептами якого економічна або соціально-економічна безпека об'єктів вивчається як цілісна множина еле-

Підходи до оцінювання економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпекології

Підхід	Ідея підходу
Функціональний	Виділення структурних складових економічної або соціально-економічної безпеки досліджуваного об'єкта, знаходження часткових (проміжних) показників безпеки за кожною складовою на підставі виконання розрахункових операцій з первинними показниками, подальша агрегація проміжних показників, результатом якої є інтегральний показник економічної або соціально-економічної безпеки досліджуваного об'єкта
Індикаторний	Порівняння абсолютних або відносних показників оцінювання з їхніми індикаторами та формування оцінного судження на підставі виявлених відхилень значень показників від їхніх індикаторів
Індексний	Кількісний опис найзначущих різноманітних ознак (симптомів) економічної та соціально-економічної безпеки об'єкта як складного соціально-економічного явища, узагальнення їх за допомогою відповідних алгоритмів, що дозволяє визначити багатовимірний інтегральний показник – індекс економічної або соціально-економічної безпеки об'єкта
Діяльнісний	Ототожнення стану економічної або соціально-економічної безпеки держави або регіону з результатами його розвитку
Моделювання	Опис розрахунків з вимірювання економічної або соціально-економічної безпеки об'єкта шляхом визначення формалізованої залежності її результуючого (інтегрального) показника від значення первинних показників
Рейтинговий	Побудова співвідношення місць об'єктів за певним одиничним або агрегованим показником економічної або соціально-економічної безпеки об'єкта
Експертний	Узагальнення думок експертів про стан економічної або соціально-економічної безпеки об'єкта за результатами оброблення певного масиву даних та якісної організації роботи експертів
Конструктивний	Виділення конструктивів у визначенні змісту категорії «економічна безпека об'єкта» або «соціально-економічна безпека об'єкта», узагальнення первинних показників, що описують конструкти для отримання оцінного судження про економічну або соціально-економічну безпеку об'єкта
Δ-підхід	Виявлення відповідності стану об'єкта оцінювання стану його зовнішнього середовища: чим вища відповідність об'єкта (або менша невідповідність), тим міцнішою є його економічна або соціально-економічна безпека
Процесний	Оцінювання економічної безпеки держави за стадіями суспільного відтворення (виробництво, розподіл, обмін, споживання) з подальшим узагальненням оцінок стадій

Джерело: складено автором за узагальненням положень [6–15].

ментів у сукупності відношень і зв'язків між ними, й оцінюються саме основні структурні елементи економічної безпеки з поступовим агрегуванням оцінок – від первинних до результуючих (інтегральних).

Аналізовані підходи загалом придатні для оцінювання й економічної, і соціально-економічної безпеки різних об'єктів економічної безпекології – держави, регіону, підприємства, виду діяльності тощо, хоча і різняться за змістом, використовуваними методами, поширеністю застосування та ступенем розробленості. Одні з них добре відомі, достатньою мірою розроблені, інші – тільки починають формуватися.

Одні з аналізованих підходів є універсальними, тобто застосовуються в оцінюванні економічної та соціально-економічної безпеки об'єктів на всіх рівнях економічної безпекології, інші – спеціалізованими, тобто придатними для об'єктів оцінювання певного рівня (макро-, мезо або мікрорівня). Поеднує всі підходи, з одного боку, мета їхнього застосування – отримання в кількісному вигляді оцінних суджень про стан економічної або соці-

ально-економічної безпеки аналізованого об'єкта, а, з іншого – їхня статичність (віддзеркалення значення оцінних показників та оцінки безпеки на певний момент часу).

Найпоширенішим, найчастіше використовуваним в оцінюванні економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів усіх рівнів економічної безпекології та, відповідно, найбільш докладно описаним у публікаціях є функціональний підхід [4; 6; 16]. Аналізувати його переваги й обмеження немає сенсу, адже його результати докладно наведено в низці публікацій: описано переваги й обмеження, пояснено причини широкої застосовності, операціоналізовано концепти у вигляді алгоритмів використання, показано застосування щодо різних об'єктів з використанням конкретних розрахунків (наприклад, [4; 6; 12; 16–20 та ін.]).

Другим за поширенням в оцінюванні економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів в економічній безпекології є індикаторний підхід. Зміст цього підходу, його достоїнства й обмеження, використовувані прийоми та способи отримання оцінок економічної або соціально-економічної безпеки

об'єктів, ступінь розробленості теж докладно розкрито в низці публікацій [4; 6; 7; 9; 11; 12; 15; 21–23 та ін.].

За результатами аналізу публікацій чітко вималюється нерозв'язаність головної проблеми індикаторного підходу в оцінюванні економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів, на що зазначав ще у 2010 р. Б. А. Райзберг [24, с. 132]), а пізніше – й інші автори (наприклад, [25]) – необґрунтованість значень індикаторів використовуваних показників, орієнтація на детерміновані значення індикаторів, відсутність алгоритмів (прийомів та операцій) узагальнення відхилень значень всіх оцінних показників від індикаторів, що необхідно для отримання оцінного судження щодо економічної або соціально-економічної безпеки оцінюваного об'єкта.

Проте дотепер проблему встановлення значення індикаторів для оцінювання економічної та соціально-економічної безпеки певного об'єкта в економічній безпекології повною мірою розв'язати не вдалося, хоча в наявних публікаціях і описано підходи до її вирішення, зокрема із застосуванням математичних методів – у публікаціях А. Б. Качинського (наприклад, [14, с. 75–96]).

Б. А. Райзберг відзначав необхідність використання інтервальних індикаторів економічної або соціально-економічної безпеки оцінюваного об'єкта. Адже перетин показником встановленого порогу ще не свідчить про негайне послаблення економічної безпеки об'єкта [24, с. 134]. Використання обґрунтованого інтервалу індикаторів дозволить запобігти методологічній симпліфікації оцінювання соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпекології, спрощеності її оцінок, зменшенню їхньої штучності та сприятиме підвищенню якості оцінок.

Індексний підхід в естиметології економічної безпекології так само, як індикаторний підхід, належить до достатньо широко вживаних в узагальненні найзначущих ознак такого складного соціально-економічного явища, як економічна або соціально-економічна безпека певного об'єкта (наприклад, [26]).

Незважаючи на застосовність індексного підходу в естиметології економічної безпекології, що показано, наприклад, у [8], широкого поширення в оцінюванні економічної та соціально-економічної безпеки об'єктів макро- та мезорівня цей підхід не отримав.

На початку формування естиметології в економічній безпекології певне поширення отримав діяльнісний підхід (найчастіше в оцінюванні соціально-економічної безпеки регіону) (наприклад, [27–30]). В ідеологію цього підходу закладено прямиий каузальний зв'язок: при покращенні соціально-економічного стану об'єкта мезорівня зміцнюється і його економічна або соціально-економічна безпека (найчастіше, йдеться про регіон). Тобто в ідеології цього підходу ототожнюється стан регіону, який є результатом його

соціально-економічного розвитку, зі станом економічної або соціально-економічної безпеки регіону. Так, автори однієї з ранніх наукових праць з цієї проблематики, В. Шлемко та І. Білько [30], пропонували оцінювати фактичний стан економічного розвитку держави, вважаючи, що в такий спосіб можна отримати уявлення про перебіг трансформаційних процесів і залежність між розвитком економіки.

Обмеження діяльнісного підходу криються у:

- ✦ визнанні лише позитивності впливу соціально-економічного розвитку регіону на його соціально-економічну безпеку;
- ✦ визнанні прямої залежності рівня соціально-економічної безпеки від результатів розвитку регіону;
- ✦ переоцінюванні впливу соціально-економічного розвитку регіону на його соціально-економічну безпеку;
- ✦ ототожненні результатів соціально-економічного розвитку регіону та його соціально-економічної безпеки, що виникає через використання однакових показників.

Надалі діяльнісний підхід в оцінюванні економічної або соціально-економічної безпеки різноманітних об'єктів активного розвитку не отримав, і не в останню чергу через зазначені обмеження, подолати які повною мірою не вдалося.

В оцінюванні економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів в економічній безпекології поширення отримало його моделювання.

Моделі оцінювання економічної або соціально-економічної безпеки об'єкта як інструмент пізнання в її вивченні за характером є математичними (описуються засобами математики і логіки), інформаційними, розрахунковими, статичними (являють собою «знімок» певного об'єкта в певний період часу).

Моделі в оцінюванні економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпекології доволі різноманітні, наприклад це:

- ✦ моделі визначення порогового рівня економічної безпеки територіальних систем, в яких враховано динаміку зміни показників розвитку досліджуваних територіальних систем по відношенню до аналогічних параметрів на регіональному та загальнодержавному рівнях [31];
- ✦ модель оцінювання соціально-економічної безпеки регіону з використанням прийомів, процедур та алгоритмів нечіткої логіки [32];
- ✦ таксономічний аналіз [33–36];
- ✦ функціональні залежності (аналітичні та статистичні) [37, с. 95];
- ✦ оптимізаційна модель системи економічної безпеки України в розрізі основних складових економічної безпеки з використанням показників-індикаторів і визначенням основних загроз національній економіці [17].

Головна проблема в моделюванні оцінювання економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів в економічній безпекології полягає в локальності моделей, їхньому частковому характеру, неспроможності стати загальною моделлю, бути адекватними за будь-яких ринкових умов і для будь-якого моменту часу для об'єктів хоча б одного рівня (макро-, мезо- або мікрорівня). Тобто дотепер не вдалося створити більш широку за змістом, а отже, і застосовнію модель оцінювання економічної або соціально-економічної безпеки держави чи регіону, хоча актуальність створення такої загальної моделі (рівняння) з часом тільки зростає.

Проте теперішня відсутність загальної моделі оцінювання економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів в економічній безпекології не означає принципової неможливості її створення, зокрема за методом наукової експансії.

У визначенні соціально-економічної безпеки об'єктів мезорівня – регіонів і міст – знаходить опосередковане використання рейтинговий підхід. Опосередкованість його використання виражається в тому, що окремі показники, за якими визначається рейтинг регіону або міста, свідчать лише про ті чи інші аспекти їхньої соціально-економічної безпеки.

На мезорівні в Україні рейтинги найчастіше використовуються в:

- ✦ оцінюванні суспільно-політичних та електоральних настроїв у регіонах;
- ✦ моніторингу соціальних показників (регіонального людського розвитку України, соціально-економічного розвитку регіонів України відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики» [38] та ін.) [39; 40];
- ✦ оцінюванні окремих аспектів розвитку регіонів (інвестиційної привабливості [41], процесу оподаткування [42] та ін.);
- ✦ оцінюванні регіонів за конкретними напрямками (наприклад, [43]).

Рейтингування на мезорівні в Україні здійснюється не лише щодо регіонів (областей), а й міст країни.

Міжнародний республіканський інститут (МРІ) в Україні спільно із Соціологічною групою «Рейтинг» уже сім років поспіль проводить всеукраїнське муніципальне опитування у 24 містах, щоб оцінити задоволеність жителів міст якістю обслуговування та послуг, діяльністю державних і недержавних інституцій, відчуття безпеки в місті та ін. [44]. Результати сьомого муніципального опитування послужили підставою для складання рейтингу найкомфортніших міст України (рейтинг 2021 р. є тринадцятим) [45], в якому, крім традиційних економічних, освітніх та екологічних показників, вперше враховано суб'єктивне сприйняття мешканцями своїх міст.

З метою зниження рівня корупції в органах місцевої влади шляхом підвищення рівня прозорості та підзвітності під контролем компетентної громади та бізнесу в Україні в межах програми Transparency («Прозорі міста»), яку започаткував акредитований представник глобального руху Transparency International в Україні – *Transparency International Ukraine*, складаються рейтинг прозорості 100 міст України та рейтинг підзвітності 50 міст України

Рейтинг прозорості 100 найбільших міст України є результатом оцінювання прозорості діяльності органів місцевого самоврядування в 14 ключових сферах діяльності за 86 індикаторами (методологію оцінювання прозорості розроблено в партнерстві з Інститутом політичної освіти). Рейтингування 100 найбільших міст України здійснюється щороку з використанням даних органів місцевої ради, результатів їхнього опрацювання та перевірки їх аналітиками програми [46; 47].

Рейтинг підзвітності міст України дозволяє оцінити, наскільки задекларовані в нормативно-правових актах і публічній комунікації зобов'язання міської влади збігаються з практикою та реальним досвідом жителів громади. Методологію оцінювання підзвітності розроблено у співпраці з громадською організацією «Центр громадського моніторингу та досліджень» та громадською організацією «Платформа Громадський Контроль» [48].

Проте до рейтингів, що складаються для порівняльного оцінювання різноманітних складних соціально-економічних явищ, що не піддаються прямому безпосередньому вимірюванню, потрібно ставитися з певною мірою критичності. Адже не завжди коректно порівнювати країни (регіони або міста) за економічною або соціально-економічною безпекою. Така некоректність зумовлена різницею переваг (іноді суттєвих) соціально-економічної системи країн (регіонів або міст), а також різним характером впливу одних і тих самих чинників на економічну або соціально-економічну безпеку країн, регіонів або міст, його наслідками (локалізація та масштаб змін негативно-го характеру в соціально-економічній системі країн, регіонів або міст) та її спроможністю до відновлення після таких змін.

До підходів до оцінювання економічної безпеки, що з'явилися не так давно, належить конструктивний підхід [49; 50], за яким підґрунтям оцінювання економічної безпеки держави виступають конструктивні (складові) змісту цієї категорії. Очевидно, що конструктивний підхід виник у відповідь на множинність визначеність змісту головної категорії економічної безпекології макрорівня – категорії «економічна безпека держави». У численності визначень її змісту виявляється не лише незавершеність методологічної бази економічної безпекології, а й контекстуальний характер цієї новітньої наукової системи. Ці визна-

чення настільки численні, що аналіз усіх наявних позбавлений сенсу.

Оцінювання за конструктивним підходом зводиться до оцінювання кожного з концептів економічної безпеки держави за допомогою агрегованого показника і загалом економічної безпеки держави за допомогою інтегрального показника [49; 50].

Доволі перспективним виглядає Δ -підхід до оцінювання економічної безпеки об'єкта, що базується на положеннях еволюційно-популяційного підходу (Ф. Варела, У. Матурана, Р. Урибе [51]).

Загальний зміст цього підходу викладено у [52; 53]:

- ✦ Δ -підхід виходить з постійної мінливості зовнішнього середовища, яка зумовлена різноманітними процесами, явищами, обставинами об'єктивного характеру та наслідками прийнятих на різних рівнях соціально-економічної системи держави рішень (суб'єктивний аспект);
- ✦ мінливість зовнішнього середовища є джерелом формування загроз об'єктам економічної безпеки різного рівня, каталізатором (або інгібітором) реалізації вже наявних загроз, перетворення потенційних загроз на реальні;
- ✦ якщо в зовнішньому середовищі відбуваються зміни (причина), то відповідні зміни відбуваються у стані та функціонуванні відповідних об'єктів економічної безпеки (наслідок);
- ✦ якщо зміни у стані та функціонуванні об'єктів не відбуваються або відбуваються зі значним часовим лагом, то збільшується невідповідність стану об'єктів стану зовнішнього середовища та, відповідно, зростає їхня економічна безпека;
- ✦ своєчасні зміни у стані та функціонуванні об'єкта дозволяють йому як єдиному цілому зберігати здатність і можливість виконувати свої основні функції та структурну цілісність, що не призводить до порушення функціональності, тобто, за Г. Атамановим і О. Рогачовим, перебувати в безпечному стані [54];
- ✦ досягти повної відповідності стану об'єкта стану зовнішнього середовища його функціонування практично неможливо, тому і неможлива абсолютна економічна безпека об'єкта, через що має визначатися міра відповідності (або невідповідності) стану об'єкта стану зовнішнього середовища його функціонування та, відповідно, міра (рівень) економічної безпеки об'єкта [52].

Ідеологія Δ -підходу виходить з того, що, як зауважив Г. А. Атаманов [55], забезпечення економічної або соціально-економічної безпеки будь-якого об'єкта характеризується поліфункціональністю та полягає не лише в тому, щоб захищати об'єкт, але й

у тому, щоб зменшувати, послаблювати, знищувати, запобігати реалізації загроз. Це означає: безпека об'єкта може досягатися шляхом проведення заходів, спрямованих на забезпечення якомога більшої відповідності стану об'єкта стану зовнішнього середовища його функціонування, що дозволяє не лише захистити об'єкт, а і нейтралізувати загрози та сформувати в об'єкта властивість ухилятися від реалізації загроз.

Надалі Δ -підхід в естиметології економічної безпеки розвитку не отримав, через що відсутнє вирішення основних питань його застосування, зокрема відсутні методи визначення параметрів стану об'єкта та стану його зовнішнього середовища, а також методи визначення їхньої відповідності. Δ -підхід в естиметології економічної безпеки поки ще так і залишився на рівні основних концептів, що розкривають його ідеологію.

А о нових підходів в естиметології економічної безпеки належить процесний підхід [10], за яким оцінювання здійснюється в межах захисного підходу до розуміння змісту категорії «економічна безпека держави»: вхідні, процесні та вихідні індикатори описують реалізацію кожної зі стадій суспільного відтворення (виробництво, розподіл, обмін, споживання). Сформована в такий спосіб сукупність індикаторів дозволяє виявити джерело небезпеки та його вплив на реалізацію наступних стадій суспільного відтворення. Кожен з вхідних, процесних і вихідних індикаторів реалізації кожної із стадій перевіряється на відповідність критеріям збалансованості, стійкості та розвитку соціально-економічної системи держави. Результати такої перевірки надають уявлення про стан і динаміку національної економіки та причини незбалансованості, нестійкості та стагнації на кожній зі стадій суспільного відтворення. Виявлені джерела небезпеки на вході, в процесі чи на виході кожної стадії суспільного відтворення служать підставою для ухвалення рішень щодо безпечності діяльності на макрорівні.

Пропонований процесний підхід є достатньо спеціалізованим (переважною мірою придатний до оцінювання економічної безпеки держави). До того ж, у [10] надано концептуальні положення з оцінювання економічної безпеки держави, які, за зауваженням автора, ще потребують подальшої об'єктивізації

Результати аналізу підходів до оцінювання економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпеки надають підстави для таких **висновків і узагальнень.**

Кожен з проаналізованих підходів до оцінювання економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпеки відображає з тією чи іншою мірою чіткості прийняту в оцінюванні парадигму економічної безпеки в розкритті змісту головної категорії економічної безпеки економічної або соціально-економічної безпеки об'єкта – захисний, гармонізаційний, ресурсний або діяльній.

В оцінюванні економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів в економічній безпекології аналізовані підходи часто взаємодіють, використовуються спільно, перетинаються, що ускладнює вибір того чи іншого підходу для оцінювання соціально-економічної безпеки міста. Таку свого роду універсальність підходів в оцінюванні економічної та соціально-економічної безпеки практично всіх об'єктів можна пояснити тим, що методологія оцінювання в економічній безпекології на всіх її рівнях сформувалася (і формується) значною мірою за результатами спроб протягом доволі тривалого часу застосувати підходи та їхні методи (у тому числі, спеціальні та специфічні), що сформувалися та застосовувалися в інших наукових системах (методи вимірювання, математичного моделювання, статистики та ін.), в оцінюванні економічної та соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпекології. Причому така наукова експансія в низці випадків відбувалася без урахування особливостей і відмінностей нових об'єктів оцінювання.

Результативність використання підходів до оцінювання економічної та соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпекології значною мірою залежить від обґрунтованості вибору первинних показників. Автори численних публікацій з проблематики оцінювання економічної або соціально-економічної безпеки об'єктів економічної безпекології намагалися створити відповідні показники (індикатори, індекси тощо) та системи показників, які най-

більш адекватно в кількісному вигляді описували би стан економічної або соціально-економічної безпеки оцінюваного об'єкта. Проте, як відзначено в [56], особливістю інтегральних оцінок у всіх підходах є їхня певна суб'єктивність, такі оцінки неможливо сприймати як абсолютну істину, навіть якщо їх отримано з дотриманням загальноприйнятих підходів і процедур, які, як зазначено в [57], можуть відрізнятися один від одного аналізованими чинниками та математичним виразом інтегрального показника.

Отже, результати проведеного аналізу наявних підходів закладають підстави для визначення передумов формування підходу до оцінювання соціально-економічної безпеки міста.

Практично неможливо в оцінюванні соціально-економічної безпеки міста зупинитися на якомусь одному підході з числа проаналізованих. Тому, вочевидь, підхід до оцінювання соціально-економічної безпеки міста має бути сформований у вигляді сукупності елементів проаналізованих підходів, тобто має бути комплексним.

Вибір елементів проаналізованих підходів для формування комплексного підходу до оцінювання соціально-економічної безпеки міста повинен базуватися на деяких принципових підставах, наведених на *рис. 1*.

За концептами структурного функціоналізму Т. Парсонса [58, с. 83], доцільне структурування (декомпозиція) соціально-економічної безпеки міста.

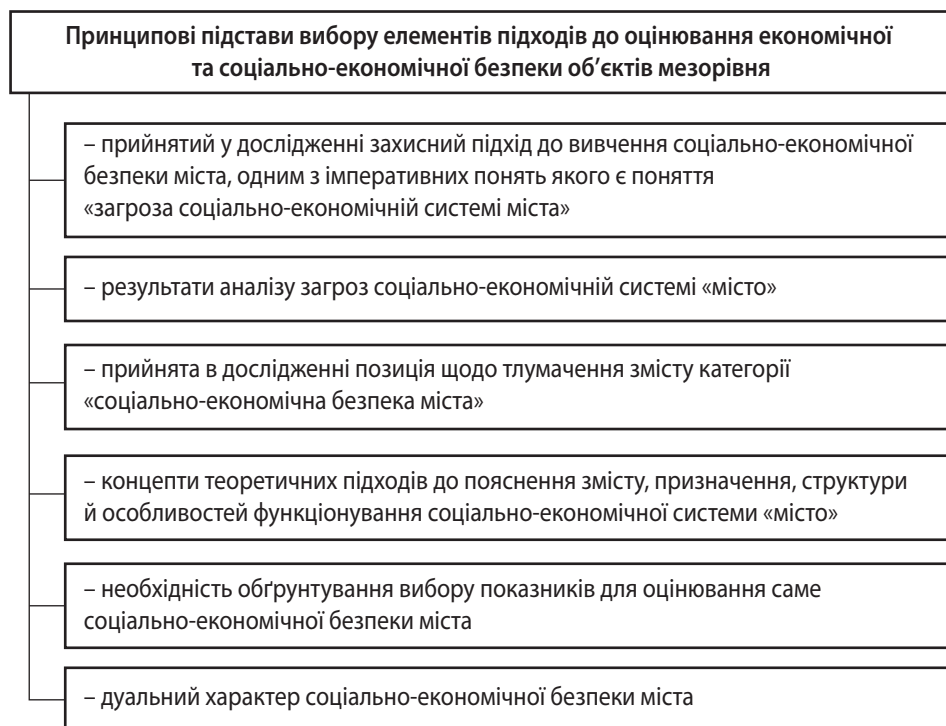

Рис. 1. Головні засади вибору елементів підходів для формування комплексного підходу до оцінювання соціально-економічної безпеки міста

Джерело: авторська розробка.

Результатом такого структурування (декомпозиції), що є характерною рисою функціонального підходу, є виділення принаймні двох функціональних складових – економічної та соціальної, оскільки соціально-економічна безпека є синтетичною категорією економічної безпекології, яка містить економічну та соціальну компоненти.

З конструктивного підходу [49] для формування комплексного підходу до оцінювання соціально-економічної безпеки міста доцільним є запозичення ідеї конструктивів, за допомогою яких розкривається зміст категорії «соціально-економічна безпека міста». Саме сформульовані концепти змісту категорії «соціально-економічна безпека міста» мають виступити підґрунтям її оцінювання. Проте особливістю змісту концептів категорії «соціально-економічна безпека міста» є їхня залежність від особливостей соціально-економічної системи міста, вирішальною з яких є розмір міста. Так, соціально-економічна система великих міст є багатофункціональною, оскільки одночасно виконує кілька функцій: наукову, освітню, культурну, фінансову та інші, тоді як соціально-економічна система невеликих і малих міст є переважно вузькопрофільною. Саме такі міста України є найбільш чисельнішою за кількісним складом групою міст (у них мешкає понад 22 мільйонів осіб), а тому саме їм належить важлива роль у формуванні поселенської мережі, розвитку та розташуванні промислових сил країни [59].

У комплексному підході до оцінювання соціально-економічної безпеки міста доцільним вбачається звернутися і до ідеології формування проаналізованих моделей, зокрема доцільним є використання крос-факторного аналізу та технології побудови економічних барометрів.

ВИСНОВКИ

Оцінювання соціально-економічної безпеки міста для міської влади в Україні має важливе значення. Наразі міська влада в Україні переживає важкі й історично визначальні часи (як, власне, й інші рівні влади в державі), що загалом пов'язано зі складною соціально-економічною ситуацією в країні та, зокрема з епідемією COVID-19. Рішення, що будуть прийняті та впроваджені в життя в цей критичний час, у тому числі щодо зміцнення соціально-економічної безпеки міст, сприятимуть або зміцненню міської влади, або спонукатимуть до її подальшого послаблення, втрати частини повноважень і можливостей ухвалювати та реалізовувати важливі для розвитку міста рішення.

Результати проведеного аналізу закладають підстави для обґрунтування комплексного підходу до оцінювання соціально-економічної безпеки міста. Такий підхід має бути сформований у тому числі й шляхом запозичення окремих елементів проаналізованих підходів. Вибір елементів проаналізованих

підходів для формування комплексного підходу до оцінювання соціально-економічної безпеки міста має базуватися на сформульованих принципових підставах. За концептами структурного функціоналізму Т. Парсонса доцільне структурування (декомпозиція) соціально-економічної безпеки міста – виділення двох функціональних складових – економічної та соціальної. З конструктивного підходу для формування комплексного підходу до оцінювання соціально-економічної безпеки міста доцільним є запозичення ідеї конструктивів, за допомогою яких розкривається зміст категорії «соціально-економічна безпека міста». У комплексному підході до оцінювання соціально-економічної безпеки міста доцільним вбачається звернутися до ідеології формування проаналізованих моделей, зокрема доцільним є використання крос-факторного аналізу та технології побудови економічних барометрів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Козаченко Г. В. Естиметологічний аспект в економічній безпекології. *Проблеми економіки*. 2016. № 1. С. 167–173. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-1_0-pages-167_173.pdf
2. Сутужко В. В. Общественные аспекты теории оценки. *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 7: Философия. Социология и социальные технологии*. 2009. № 1. С. 42–46. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/obschenauchnye-aspekty-teorii-otsenki/viewer>
3. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки: підручник. Вид. 3-тє, виправ. і допов. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.
4. Козаченко Г. В., Буколова В. В. Аналіз підходів до оцінювання соціально-економічної безпеки регіону. *Проблеми економіки*. 2018. № 1. С. 150–157. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-1_0-pages-150_157.pdf
5. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження: монографія. Львів: Світ, 2001. 416 с.
6. Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С. Оцінювання економічної безпеки підприємства: аналіз основних підходів // В кн.: Менеджмент безпеки держави, регіону, підприємства: проблеми і виклики сьогодення: монографія / за заг. ред. З. Б. Живко, І. Г. Бабець. Львів: Ліга-Прес, 2015. С. 238–251.
7. Буколова В. В. Індикаторний підхід в оцінюванні в економічній безпекології: проблеми застосування. *Бізнес Інформ*. 2017. № 7. С. 36–42. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2017-7_0-pages-36_42.pdf
8. Буколова В. В. Індекси в оцінюванні соціально-економічної безпеки регіону. *Ефективна економіка*. 2017. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5733>
9. Чехович Г. Т. Визначення індикаторів економічної безпеки регіону. *Ефективна економіка*. 2013. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2457>
10. Данилова Е. І. Концептуальний підхід до оцінювання рівня національної економічної безпеки на основі

- оцінювання економічної безпеки стадій суспільного відтворення. *Проблеми економіки*. 2019. № 3. С. 47–53.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-3-47-53>
11. Баранова В. В. Підходи до оцінки економічної безпеки національного господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 17. Ч. 1. С. 186–190. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/17_1_2018ua/43.pdf
 12. Гбур З. Методологія оцінювання забезпечення економічної безпеки України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 4. С. 56–61. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04\(35\)/10.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04(35)/10.pdf)
 13. Петренко Н. О., Поліщук О. А. Формування економічної безпеки регіону: теоретико-методологічний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 21–22. С. 112–118.
DOI: [10.32702/2306-6814.2020.21-22.112](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.21-22.112)
 14. Качинський А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень : монографія. Київ : Фенікс, 2013. 104 с.
 15. Мартиненко В. В. Теоретико-методичні засади оцінки економічної безпеки національної економіки. *Економічний простір*. 2015. № 93. С. 131–140. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3405/1/3624_IR.pdf
 16. Економічна безпека : підручник / за заг. ред. А. М. Дідика. Львів : Бухгалтери України, 2019. 624 с.
 17. Баженова О. В. Застосування системного підходу до аналізу економічної безпеки держави. *Вісник Київського національного університету. Серія «Економіка»*. 2003. Вип. 66–67. С. 122–124.
 18. Денисов О. Є. Параметри та показники оцінки економічної безпеки держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=996>
 19. Тимошенко О. В. Методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки держави. *Бізнес Інформ*. 2014. № 6. С. 32–37. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2014-6_0-pages-32_37.pdf
 20. Козаченко Г. В., Онищенко С. В., Завора Т. М. Методичні засади оцінювання соціально-економічної безпеки регіону. *Проблеми економіки*. 2019. № 1. С. 59–66. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2019-1_0-pages-59_66.pdf
 21. Лебедченко В. В., Ревенко Д. С. Адаптивний метод оцінювання економічної безпеки регіонів. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2020. № 6. С. 125–131.
DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-6-19>
 22. Ковальська Л., Савош Л. Економічна безпека регіону: оцінка та механізми забезпечення. Економічний форум. 2014. Вип. 4. С. 89–95.
 23. Кораблева А. А., Карпов В. В. Индикаторы экономической безопасности региона. *Вестник Сибирского института бизнеса и информационных технологий*. 2017. № 3. С. 36–42. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/indikatory-ekonomicheskoy-bezopasnosti-regiona-2/viewer>
 24. Райзберг Б. А. Государственное управление экономическими и социальными процессами : учебное пособие. М. : Инфра-М, 2010. 384 с.
 25. Пілько А. Д., Савчук Н. В. Моделювання процесу оцінювання економічної безпеки регіону. *Бізнес Інформ*. 2015. № 8. С. 77–84. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2015-8_0-pages-77_84.pdf
 26. Методологічні основи дослідження стану соціо-економічної безпеки : монографія / Л. М. Черчик, Н. В. Коленда, Н. М. Матвійчук та ін. Луцьк : Терен, 2018. 336 с.
 27. Любченко О. М. Показники і критерії оцінки економічної безпеки регіону. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2007. Вип. 12. Ч. 2. С. 236–241. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2347/1/42.pdf>
 28. Кравченко М. В. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 21.04.01. Луганськ, 2013. 21 с.
 29. Іванова Н. С. Характеристика економічної безпеки регіонів за показниками їх соціально-економічного розвитку. *Економіка і регіон*. 2018. Т. 1. С. 101–109.
DOI: [10.26906/eir.2018.68.1021](https://doi.org/10.26906/eir.2018.68.1021)
 30. Шлемко В. Т., Бінько І. Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення : монографія. Київ, 1997. 144 с.
 31. Пілько А. Д. Моделювання процесів управління економічною безпекою регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.03.02. Київ, 2004. 21 с.
 32. Козаченко Г. В., Буколова В. В. Модель оцінювання соціально-економічної безпеки регіону. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка»*. 2017. Т. 22. Вип. 8. С. 96–100.
 33. Іванова Н. С. Прогнозування економічної безпеки регіонів для забезпечення безпеки національної економіки : монографія. Кривий Ріг : ФОП Чернявський Д. О., 2018. 382 с.
 34. Іванова Н. С., Маловичко С. В. Оцінка рівня економічної безпеки регіонів України. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського (Кривий Ріг). Серія «Економічні науки»*. 2019. № 2. С. 9–19.
DOI: [10.33274/2079-4819-2019-70-1-9-19](https://doi.org/10.33274/2079-4819-2019-70-1-9-19)
 35. Белай С. Застосування таксономічного методу для оцінювання соціально-економічної безпеки регіонів України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2011. № 4. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_04\(11\)/11bsvbru.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_04(11)/11bsvbru.pdf)
 36. Белай С. Кластерний аналіз соціально-економічної безпеки регіонів України. *Теорія та практика державного управління*. 2011. Вип. 1. С. 384–390.
 37. Гбур З. В. Державне управління економічною безпекою України: теорія та практика : монографія. Кам'янець-Подільський, 2018. 408 с.
 38. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики» від 21 жовтня 2015 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-n#Text>
 39. Дзюба І. В. Соціально-економічне становище населення: ранжування регіонів України. *Статистика України*. 2004. № 4. С. 72–76.

40. Заець С. Рейтингова оцінка соціальної привабливості регіонів України. *Статистика України*. 1999. № 3. С. 22–25.
41. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL: <http://www.ier.com.ua/ua/publications/comments?pid=3877>
42. Бойко Ю. Сутність рейтингової оцінки регіонів щодо процесу оподаткування. *Економічний аналіз*. 2013. Вип. 12. Ч. 2. С. 184–187. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/22616/1/Boiko_Y.pdf
43. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за січень-грудень 2020 року / Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/rejtyngova-ocinka-za-sichen-gruden-2020-roku.pdf>
44. Сьоме всеукраїнське муніципальне опитування 12 травня – 3 червня 2021. URL: http://ratinggroup.ua/ru/research/regions/sedmoj_vseukrainskiy_municipalnyy_opros.html
45. Рейтинг комфортності українських міст у 2021 р. // Рейтинг. 17.09.2021. URL: https://focus.ua/uk/ratings/495315-rejting-komfortnosti-gorodov-ukrainy-2021?fbclid=IwAR0t4yxQ8k2TrzTjrSu0O_ajF5RDfdRIBs5ikJQn95K4Dt_19TomFDCuEGW
46. Рейтинг прозорості 100 міст України. URL: <https://transparentcities.in.ua/transparency-rating>
47. Як формується Рейтинг прозорості міст. URL: <https://transparentcities.in.ua/news/yak-formuyetsya-rejtyng-prozorosti-mist>
48. Рейтинг підзвітності 50 міст України. URL: <https://transparentcities.in.ua/accountability-rating>
49. Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С., Герасименко Л. В. Оцінювання економічної безпеки держави з використанням конструктивного підходу. *Бізнес Інформ*. 2020. № 9. С. 44–55. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-44-55>
50. Козаченко Г. В. Конструктивний підхід до оцінювання економічної безпеки держави // Економічна безпека: держава, регіон, підприємство : матеріали VI Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. з міжнар. участю (21 грудня 2020 р. – 21 січня 2021 р.). Полтава : НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2021. С. 91–94.
51. Варела Ф., Матурана У., Урибе Р. Аутопоэз как способ организации живых систем; его характеристика и моделирование // В кн. : Цоколов С. Дискурс радикального конструктивизма. Традиции скептицизма в современной философии и теории познания (с переводами оригинальных работ П. Ватцлавика, Э. фон Глазерсфельда, Х. фон Фёрстера, У. Матураны, Ф. Варелы и Г. Рота). Мюнхен : Phren, 2000. С. 234–244. URL: <https://studylib.ru/doc/4043989/autopoe-z-kak-sposob-organizacii-zhivyh-sistem%3B-ego-harakte...>
52. Козаченко Г. В., Адаменко Т. М. Економічна безпека підприємства: оцінювання за Δ-підходом. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2015. Вип. 27. Ч. I. С. 159–165.
53. Козаченко Г. В., Вахлакова В. В. Об'єкти та підходи в оцінюванні економічної безпеки підприємства як основні елементи оцінної системи // Економічна безпека: держава, регіон, підприємство : монографія ; в 3-х т. Полтава : ПолтНТУ, 2016. Т. 1. С. 185–208.
54. Атаманов Г. А., Рогачев А. Ф. О необходимости новых подходов к исследованию феномена экономической безопасности. Научно-технические ведомости СПбГПУ. Серия «Экономические науки». 2009. № 1. С. 320–325. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-neobhodimosti-novyh-podhodov-k-issledovaniyu-fenomena-ekonomicheskoy-bezopasnosti/viewer>
55. Атаманов Г. А. Диалектика безопасности // В кн. : Национальная безопасность России в перспективах современного развития. Саратов : ООО Научная книга, 2005. С. 21–27.
56. Михайлов В. С., Єфімова В. В. Рейтингові оцінки у військовій сфері: методологія і практика. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67–68. С. 381–392. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/589963.pdf>
57. Ключникова Е. В., Шитова Е. М. Методические подходы к расчету интегрального показателя, методы ранжирования. *ИнноЦентр*. 2016. Вып. 1. С. 4–18. URL: [http://innoj.tversu.ru/Vipusk1\(10\)2016/2%20-%20Ключникова.pdf](http://innoj.tversu.ru/Vipusk1(10)2016/2%20-%20Ключникова.pdf)
58. Парсонс Т. Социальная система. М. : Академический проект, 2018. 529 с.
59. Френкель І. Креативна економіка – шлях розвитку малих міст. URL: <https://uccs.org.ua/detsentralizattsiia/statti/kreatyvna-ekonomika-shliakh-rozvytkumalykh-mist/>

REFERENCES

- Atamanov, G. A. "Dialektika bezopasnosti" [Dialectics of Security]. In *Natsionalnaya bezopasnost Rossii v perspektivakh sovremennogo razvitiya*, 21-27. Saratov: ООО Nauchnaya kniga, 2005.
- Atamanov, G. A., and Rogachev, A. F. "O neobkhodimosti novykh podkhodov k issledovaniyu fenomena ekonomicheskoy bezopasnosti" [On the Need for New Approaches to the Study of the Phenomenon of Economic Security]. *Nauchno-tekhnicheskiye vedomosti SpbGPU. Seriya «Economicheskkiye nauki»*, no. 1 (2009): 320-325. <https://cyberleninka.ru/article/n/o-neobhodimosti-novyh-podhodov-k-issledovaniyu-fenomena-ekonomicheskoy-bezopasnosti/viewer>
- Baranova, V. V. "Pidkhody do otsinky ekonomichnoi bezpeky natsionalnoho hospodarstva" [Approaches to the Assessment of Economic Security of the National Economy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, iss. 17, part 1 (2018): 186-190. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/17_1_2018ua/43.pdf
- Bazhenova, O. V. "Zastosuvannia systemnoho pidkhodu do analizu ekonomichnoi bezpeky derzhavy" [Application of a Systematic Approach to the Analysis of Economic Security of the State]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Economika»*, no. 66-67 (2003): 122-124.
- Bielai, S. "Klasternyi analiz sotsialno-ekonomichnoi bezpeky rehioniv Ukrainy" [Cluster Analysis of Socio-economic Security of the Regions of Ukraine]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, no. 1 (2011): 384-390.
- Bielai, S. "Zastosuvannia taksonomichnoho metodu dlia ot-siniuvannia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky rehioniv

- Ukrainy" [Application of Taxonomical Method for Estimation of Social and Economic Safety of Regions of Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadvannia*, no. 4 (2011). [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_04\(11\)/11bsvbru.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_04(11)/11bsvbru.pdf)
- Boiko, Yu. "Sutnist reitynhovoї otsinky rehioniv shchodo protsesu opodatkuvannia" [The Essence of the Rating Assessment of the Regions in Relation to the Taxation Process]. *Ekonomichnyi analiz*, iss. 12, part 2 (2013): 184-187. http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/22616/1/Boyko_Y.pdf
- Bukolova, V. V. "Indeksi v otsiniuvanni sotsialno-ekonomichnoi bezpeky rehionu" [Indexes in Evaluating Social Economical Security of a Region]. *Efektivna ekonomika*, no. 8 (2017). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5733>
- Bukolova, V. V. "Indykatornyi pidkhid v otsiniuvanni v ekonomichnii bezpekolohii: problemy zastosuvannia" [The Indicator Approach in Estimating in the Economic Security Science: Problems of Application]. *Biznes Inform.* no. 7 (2017): 36-42. https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2017-7_0-pages-36_42.pdf
- Chekhovych, H. T. "Vyznachennia indyikatoriv ekonomichnoi bezpeky rehionu" [Identifying Indicators of Economic Security Region]. *Efektivna ekonomika*, no. 11 (2013). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2457>
- Cherchuk, L. M. et al. *Metodolohichni osnovy doslidzhennia stanu sotsioekolohekonomichnoi bezpeky* [Methodological Bases of Research of a Condition of Socio-ecological and Economic Safety]. Lutsk: Teren, 2018.
- Danylova, E. I. "Kontseptualnyi pidkhid do otsiniuvannia rivnia natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky na osnovi otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky stadii suspilnoho vidtvorennia" [Conceptual Approach to Assessing the Level of National Economic Security Based on Assessing the Economic Security of Stages of Social Reproduction]. *Problemy ekonomiky*, no. 3 (2019): 47-53. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-3-47-53>
- Denysov, O. Ye. "Parametry ta pokaznyky otsinky ekonomichnoi bezpeky derzhavy" [Parameters and Indicators for Assessing Economic Security of the State]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, no. 8 (2016). <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=996>
- Dziuba, I. V. "Sotsialno-ekonomichne stanovyshche naselennia: ranzhuvannia rehioniv Ukrainy" [Socio-economic Situation of the Population: Ranking of the Regions of Ukraine]. *Statystyka Ukrainy*, no. 4 (2004): 72-76. *Ekonomichna bezpeka* [Economic Security]. Lviv: Bukhhaltery Ukrainy, 2019.
- Frenkel, I. "Kreatyvna ekonomika – shliakh rozvytku malykh mist" [Creative Economy Is a Way of Development of Small Towns]. <https://uccs.org.ua/detsentralizatsiia/statti/kreatyvna-ekonomika-shliakh-rozvytku-malykh-mist/>
- Hbur, Z. "Metodolohiia otsiniuvannia zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy" [Methodology for Evaluating of the Economic Security of Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadvannia*, iss. 4 (2017): 56-61. [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04\(35\)/10.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2017/2017_04(35)/10.pdf)
- Hbur, Z. V. *Derzhavne upravlinnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: teoriia ta praktyka* [State Management of Economic Security of Ukraine: Theory and Practice]. Kamianets-Podilskiy, 2018.
- Ivanova, N. S. "Kharakterystyka ekonomichnoi bezpeky rehioniv za pokaznykamy yikh sotsialno-ekonomichnoho rozvytku" [Characteristics of Economic Security of Regions According with Their Social and Economic Development]. *Ekonomika i rehion*, vol. 1 (2018): 101-109. DOI: 10.26906/eir.2018.68.1021
- Ivanova, N. S. *Prohnozuvannia ekonomichnoi bezpeky rehioniv dlia zabezpechennia bezpeky natsionalnoi ekonomiky* [Forecasting the Economic Security of Regions to Ensure the Security of the National Economy]. Kryvyi Rih: FOP Cherniavskiy D. O., 2018.
- Ivanova, N. S., and Malovychko, S. V. "Otsinka rivnia ekonomichnoi bezpeky rehioniv Ukrainy" [Assessment of Ukraine Regions' Economic Security Level]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu ekonomiky i torhivli im. Mykhaila Tuhan-Baranovskoho (Kryvyi Rih). Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 2 (2019): 9-19. DOI: 10.33274/2079-4819-2019-70-1-9-19
- Kachynskiy, A. B. *Indykatory natsionalnoi bezpeky: vyznachennia ta zastosuvannia yikh hranychnykh znachen* [National Security Indicators: Definition and Application of Their Limit Values]. Kyiv: Feniks, 2013.
- Klyushnikova, Ye. V., and Shitova, Ye. M. "Metodicheskiye podkhody k raschetu integralnogo pokazatelya, metody ranzhirovaniya" [Methodological Approaches to the Calculation of the Integral Indicator, Ranking Methods]. *InnoTsentr*. 2016. [http://innoj.tversu.ru/Vipusk1\(10\)2016/2%20-%20Klyushnikova.pdf](http://innoj.tversu.ru/Vipusk1(10)2016/2%20-%20Klyushnikova.pdf)
- Korableva, A. A., and Karpov, V. V. "Indykatory ekonomicheskoy bezopasnosti regiona" [Indicators of Economic Security of the Region]. *Vestnik Sibirskogo instituta biznesa i informatsionnykh tekhnologiy*. 2017. <https://cyberleninka.ru/article/n/indikatory-ekonomicheskoy-bezopasnosti-regiona-2/viewer>
- Kovalska, L., and Savosh, L. "Ekonomichna bezpeka rehionu: otsinka ta mekhanizmy zabezpechennia" [Economic Security of the Region: Evaluation and Mechanisms of Ensuring]. *Ekonomichnyi forum*, no. 4 (2014): 89-95.
- Kozachenko, H. V. "Estymetolohichni aspekt v ekonomichnii bezpekolohii" [Estimatological Aspect in the Science of Economic Security]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2016): 167-173. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-1_0-pages-167_173.pdf
- Kozachenko, H. V. "Konstruktyvnyi pidkhid do otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky derzhavy" [Constructive Approach to Assessing the Economic Security of the State]. *Ekonomichna bezpeka: derzhava, rehion, pidpriemstvo*. Poltava: NU «Poltavska politekhnika imeni Yurii Kondratiuka», 2021. 91-94.
- Kozachenko, H. V., and Adamenko, T. M. "Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: otsiniuvannia za Δ-pidkodom" [Economic Security of the Enterprise: Evaluation by Δ-approach]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo*, vol. I, no. 27 (2015): 159-165.
- Kozachenko, H. V., and Bukolova, V. V. "Analiz pidkhodiv do otsiniuvannia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky rehionu" [The Analysis of Approaches to Assessing Socio-Economic Security of a Region]. *Problemy eko-*

- nomiky, no. 1 (2018): 150-157. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-1_0-pages-150_157.pdf
- Kozachenko, H. V., and Bukolova, V. V. "Model otsiniuvannia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky rehionu" [Model of Evaluating Social-Economic Security of a Region]. *Visnyk Odeskoho natsionalnogo universytetu. Seriya «Ekonomika»*, vol. 22, no. 8 (2017): 96-100.
- Kozachenko, H. V., and Pohorelov, Yu. S. "Otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: analiz osnovnykh pidkhodiv" [Assessment of Economic Security of the Enterprise: Analysis of Basic Approaches]. In *Menedzhment bezpeky derzhavy, rehionu, pidpriemstva: problemy i vyklyky syhodennia*, 238-251. Lviv: Liha-Pres, 2015.
- Kozachenko, H. V., and Vakhlakova, V. V. "Obiekty ta pidkhody v otsiniuvanni ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva yak osnovni elementy otsinnoi systemy" [Objects and Approaches in Assessing the Economic Security of the Enterprise as the Main Elements of the Evaluation System]. In *Ekonomichna bezpeka: derzhava, rehion, pidpriemstvo*, vol. 1, 185-208. Poltava: PoltNTU, 2016.
- Kozachenko, H. V., Onyshchenko, S. V., and Zavora, T. M. "Metodychni zasady otsiniuvannia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky rehionu" [Methodological Principles for Assessing Socio-Economic Security of a Region]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2019): 56-66. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2019-1_0-pages-59_66.pdf
- Kozachenko, H. V., Pohorelov, Yu. S., and Herasymenko, L. V. "Otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky derzhavy z vykorystanniam konstruktynoho pidkhodu" [Assessing the Economic Security of Ukraine Using the Construct Approach]. *Biznes Inform*, no. 9 (2020): 44-55. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-44-55>
- Kravchenko, M. V. "Vplyv tynyvoi ekonomiky na ekonomichnu bezpeku rehionu" [The Impact of the Shadow Economy on the Economic Security of the Region]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*: 21.04.01, 2013. [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-n#Text>
- Lebedchenko, V. V., and Revenko, D. S. "Adaptyvnyi metod otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky rehioniv" [Adaptive Method of Assessing the Economic Security of Regions]. *Derzhava ta rehiony. Seriya «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 6 (2020): 125-131. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-6-19>
- Liubchenko, O. M. "Pokaznyky i kryterii otsinky ekonomichnoi bezpeky rehionu" [Indicators and Criteria for Assessing the Economic Security of the Region]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, iss. 12, part 2 (2007): 236-241. <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2347/1/42.pdf>
- "Monitorynh sotsialno-ekonomichnogo rozvytku rehioniv za sichen-hruden 2020 roku" [Monitoring of Socio-economic Development of Regions for January-December 2020]. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy. <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/rejtyngova-oczinka-za-sichen-gruden-2020-roku.pdf>
- Martynenko, V. V. "Teoretyko-metodychni zasady otsinky ekonomichnoi bezpeky natsionalnoi ekonomiky" [Theoretical and Methodological Principles for Evaluating the Economic Security of National Economy]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 93 (2015): 131-140. http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3405/1/3624_IR.pdf
- Mochernyi, S. V. *Metodolohiia ekonomichnogo doslidzhenia* [Methodology of Economic Research]. Lviv: Svit, 2001.
- Mykhailov, V. S., and Yefimova, V. V. "Reitynhovi otsinky u viiskovii sferi: metodolohiia i praktyka" [Ranking Estimates in the Military Sphere: Methodology and Practice]. *Universytetski naukovy zapyskyno*. 67-68 (2018): 381-392. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/589963.pdf>
- Parsons, T. *Sotsialnaya sistema* [The Social System]. Moscow: Akademicheskii proekt, 2018.
- Petrenko, N. O., and Polishchuk, O. A. "Formuvannia ekonomichnoi bezpeky rehionu: teoretyko-metodolohichni aspekt" [Formation of Economic Security of the Region: Theoretical and Methodological Aspect]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 21-22 (2020): 112-118. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.21-22.112
- Pilko, A. D. "Modeliuvannia protsesiv upravlinnia ekonomichnoi bezpekoi rehionu" [Modeling of Economic Security Management Processes in the Region]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk*: 08.03.02, 2004.
- Pilko, A. D., and Savchuk, N. V. "Modeliuvannia protsesu otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky rehionu" [Modeling the Process of Evaluation of the Level of Economic Security of Region]. *Biznes Inform*, no. 8 (2015): 77-84. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2015-8_0-pages-77_84.pdf
- "Reitynh investytsiinoi pryvabylosti rehioniv" [Rating of Investment Attractiveness of Regions]. Instytut ekonomichnykh doslidzhen ta politychnykh konsultatsii. <http://www.ier.com.ua/ua/publications/comments?pid=3877>
- "Reitynh komfortnosti ukraïnskykh mist u 2021 r." [Comfort Rating of Ukrainian Cities in 2021]. Reitynh. September 17, 2021. https://focus.ua/uk/ratings/495315-rejting-komfortnosti-gorodov-ukrainy-2021?fbclid=IwAR0t4yxQ8k2TrzTjrSu0O_ajF5RDfdRIBs5ikJQn95K4Dt_19TomFDCuEGw
- "Reitynh pidzvitnosti 50 mist Ukrainy" [Accountability Rating of 50 Cities of Ukraine]. <https://transparentcities.in.ua/accountability-rating>
- "Reitynh prozorosti 100 mist Ukrainy" [Transparency Rating of 100 Cities of Ukraine]. <https://transparentcities.in.ua/transparency-rating>
- Rayzberg, B. A. *Gosudarstvennoye upravleniye ekonomicheskimi i sotsialnymi protsessami* [State Management of Economic and Social Processes]. Moscow: Infra-M, 2010.
- "Some vseukrainske munitsypalne opytuvannia 12 travnia – 3 chervnia 2021" [Seventh All-Ukrainian Municipal Poll May 12 – June 3, 2021]. http://ratinggroup.ua/ru/research/regions/sedmoy_vseukrainskiy_municipalnyy_opros.html
- Semeniuk, E., and Melnyk, V. *Filosofia suchasnoi nauky i tekhniki* [Philosophy of Modern Science and Technology]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2017.

- Shlemko, V. T., and Binko, I. F. *Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist i napriamky zabezpechennia* [Economic Security of Ukraine: Essence and Directions of Providing]. Kyiv, 1997.
- Sutuzhko, V. V. "Obshchenauchnyye aspekty teorii otsenki" [On General-Scientific Aspects of the Theory of Estimation]. *Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 7: Filosofiya. Sotsiologiya i sotsialnyye tekhnologii*, no. 1 (2009): 42-46. <https://cyberleninka.ru/article/n/obschenauchnye-aspekty-teorii-otsenki/viewer>
- Tymoshenko, O. V. "Metodychni pidkhody do otsiniuvania rivnia ekonomichnoi bezpeky derzhavy" [Methodological Approaches to Assessing the Level of Economic Security]. *Biznes Inform*, no. 6 (2014): 32-37. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2014-6_0-pages-32_37.pdf
- Varela, F., Maturana, U., and Uribe, R. "Autopoez kak sposob organizatsii zhivlykh sistem; yego kharakteristika

- i modelirovaniye" [Autopoiesis: The Organisation of Living Systems; Its Characterization and a Model]. In: *Tsokolov S. Diskurs radikalnogo konstruktivizma. Traditsii skeptitsizma v sovremennoy filosofii i teorii poznaniia (s perevodami originalnykh robot P. Vattslavika, E. fon Glazersfelda, Kh. fon Ferstera, U. Maturany, F. Varely i G. Rota)*. Munich : Phren, 2000. <https://studylib.ru/doc/4043989/autopoe-z-kak-sposob-organizacii-zhivlykh-sistem%3B-ego-harakte...>
- "Yak formuietsia Reitynh prozorosti mist" [How the Urban Transparency Rating is Formed]. <https://transparentcities.in.ua/news/yak-formuyetsya-reityng-prozorostimist>
- Zaiets, S. "Reitynhova otsinka sotsialnoi pryvabyvosti rehioniv Ukrainy" [Rating Assessment of Social Attractiveness of the Regions of Ukraine]. *Statystyka Ukrainy*, no. 3 (1999): 22-25.

УДК 35.071.6

JEL: P48; R11; R13; R51; R58

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-11-84-89>

ДОСЯГНЕННЯ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ БЮДЖЕТНА ЕФЕКТИВНІСТЬ НА ПРИКЛАДІ ПАВЛІВСЬКОЇ ОТГ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

©2021 БЕДРИНЕЦЬ М. Д., УГРЮМОВА К. О.

УДК 35.071.6

JEL: P48; R11; R13; R51; R58

Бедринець М. Д., Угрюмова К. О. Досягнення реформи децентралізації та її бюджетна ефективність на прикладі Павлівської ОТГ у Волинській області

У статті розглянуто актуальну тему сьогодення, а саме: децентралізацію та її бюджетну ефективність (на прикладі Павлівської об'єднаної територіальної громади у Волинській області). Суттєвою рисою децентралізації сьогоденні є добровільне об'єднання із іншими територіями задля покращення умов проживання та розвитку місцевості. Децентралізація сприяє поліпшенню інвестиційного клімату, формує ефективне середовище для залучення інвестицій та фінансування діяльності українських регіонів. Саме тому децентралізація дає змогу розкрити свої внутрішні потенціали об'єднаним територіальним громадам. Результат місцевого самоврядування залежить від доцільного використання фінансових ресурсів, самостійного вирішення регіональних питань. У роботі застосовуються показники бюджетної самодостатності, бюджетної результативності, бюджетної транспарентності для аналізу бюджетної ефективності територіальної громади, що ґрунтуються на оцінці рівня виконання розподілу та перерозподілу місцевого бюджету об'єднаної територіальної громади. Бюджетна самодостатність демонструє, як територіальна громада може себе розвинути, бюджетна результативність відповідає за видаткову частину та результат цих витрат, а бюджетна транспарентність — за прозорість і відкритість інформації для громадян. Запровадження децентралізації має на меті вдосконалити систему управління територіальними громадами та систему адміністративно-територіального устрою країни, з покращенням стану проживання та розвитку громадян незалежно від місця проживання. За допомогою децентралізації покращується інвестиційний клімат країни та формується ефективне середовище для залучення іноземних і вітчизняних інвесторів. Фінансування територій дає змогу відкрити нові можливості для зростання об'єднаних територіальних громад.

Ключові слова: децентралізація, бюджетна ефективність, об'єднана територіальна громада, місцевий бюджет, місцеве самоврядування.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 12.

Бедринець Мирослава Дмитрівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: mira_may@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0393-6635>

Угрюмова Катерина Олександрівна – магістрант, Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи Університету державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, корп. В, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: ugrumovakatya@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4154-7083>

UDC 35.071.6

JEL: P48; R11; R13; R51; R58

Bedrinets M. D., Ugrumova K. O. The Achievements of the Decentralization Reform and its Budget Efficiency on the Example of the Pavlivska AH, Volyn Region
The article discusses the topical issue of the present day: decentralization and its budget efficiency (on the example of the Pavlivska amalgamated hromada in the Volyn region). A significant feature of decentralization today is voluntary association with other territories in order to improve living conditions and development of the area. Decentralization facilitates the improvement of investment climate, forms an efficient environment for attracting investments and